

Cauza O'Keefe împotriva Irlandei

Hotărârea din 28 ianuarie 2014 [Marea Cameră]

Articolul 3

Obligații pozitive

Neîndeplinirea de către Stat a obligației de a instaura mecanisme adecvate pentru a proteja elevul de Școală Națională împotriva abuzului sexual comis de profesor: *încălcare*

În fapt – Reclamanta a susținut că a fost supusă abuzului sexual de către un profesor (LH) în anul 1973, în timp ce era elevă într-o Școală Națională finanțată din fonduri publice și aflată în proprietatea și gestiunea Bisericii Catolice. Școlile Naționale au fost înființate în Irlanda la începutul secolului al XIX-lea drept instituții de învățământ primar finanțate direct de către Stat și co-administrate de acesta, de un patron și de reprezentanți locali. În cadrul acestui sistem, Statul asigură marea parte a finanțării și reglementează programa școlară și formarea profesională și calificările personalului didactic, dar cele mai multe dintre școli se află în proprietatea unor clerici (patronii) care numesc un manager școlar (invariabil un cleric). Patronul și managerul selectează, recrutează și concediază profesorii.

LH și-a dat demisia din funcție în septembrie 1973, în urma plângerilor de abuz formulate de alți elevi. Totuși, la acea dată, Ministerul Educației și Științei nu a fost informat în legătură cu plângerile și nici poliția nu a fost sesizată. LH s-a mutat la o altă Școală Națională, unde a continuat să predea până la data pensionării sale, în 1995. Reclamanta a refuzat abuzurile sexuale la care a fost supusă și a realizat abia la finele anilor 1990, după ce a primit consiliere

psihologică datorită unei anchete deschise de poliție în urma plângerii unei alte foste eleve, legătura dintre problemele psihologice de care suferea și abuzul a cărei victimă a fost. Ea a făcut o depoziție la poliție în anul 1997. LH a fost acuzat în cele din urmă de săvârșirea a 386 de infracțiuni de abuz sexual asupra a 21 de foști elevi ai Școlii Naționale pe care o frecventase și reclamanta. În 1998, acesta și-a recunoscut vinovăția cu privire la 21 de capete de acuzare și a fost condamnat la o pedeapsă cu închisoarea.

Reclamanta a obținut ulterior o indemnizație din partea Comisiei de indemnizare a victimelor pentru daunele rezultând din infracțiuni, precum și daune-interese în cadrul unei acțiuni formulate împotriva lui LH. Ea a mai introdus o acțiune civilă în reparații, în cadrul căreia a invocat neglijența, răspunderea pentru fapta altuia și răspunderea constituțională a diverselor autorități statale (din motive tehnice, ea nu a chemat în judecată Biserica). Totuși, Înalta Curte a respins pretențiile reclamantei în cuprinsul unei hotărâri ce a fost menținută de către Curtea Supremă la data de 19 decembrie 2008, pe motiv că, în principal, Constituția irlandeză prevedea cesiunea gestionării cotidiene a Școlilor Naționale către interesele reprezentate de Patron și de manager, că managerul era cel mai adecvat pârât în cadrul acțiunii în neglijență și că acesta din urmă a acționat ca agent al Bisericii și nu al Statului.

În cuprinsul cererii sale în fața Curții Europene, reclamanta s-a plâns, printre altele, că Statul nu a instaurat un sistem de educație primară capabil să o protejeze de abuz (articolul 3 din Convenție) și că nu a avut posibilitatea de a obține recunoașterea neîndeplinirii de către Stat a obligației acestuia de a o proteja și de a primi despăgubiri în acest sens (articolul 13).

În drept – Articolul 3

(a) *Aspect material* – Guvernul avea obligația, inerentă

misiunii sale, de a proteja copiii împotriva relelor tratamente, mai ales în contextul educației primare, prin adoptarea, acolo unde este cazul, de măsuri și garanții speciale. În acest sens, abuzul sexual asupra copiilor este de așa natură încât, în special în cazurile în care autorul abuzurilor se află într-o poziție de autoritate față de copil, existența unor mecanisme utile de detectare și semnalare era fundamentală pentru implementarea eficientă a legilor penale menite să conducă la descurajarea unor astfel de abuzuri. Statul nu se putea sustrage de la obligațiile sale față de minorii școlarizați în instituții de învățământ primar prin delegarea acelor obligații către organisme private sau către particulari. De asemenea, dacă copilul a ales una dintre opțiunile educaționale autorizate de Stat (școală națională, școală cu plată sau învățământ la domiciliu), acesta din urmă nu poate fi degrevat de obligația sa pozitivă de protecție din simplul motiv al opțiunii școlare a copilului.

În consecință, Curtea a trebuit să stabilească dacă cadrul legislativ creat de către Stat și mai ales mecanismele sale de detectare și semnalare au asigurat o protecție eficientă a copiilor școlarizați în cadrul Școlilor Naționale împotriva oricărui risc de abuz sexual, de care autoritățile aveau sau ar fi trebuit să aibă cunoștință la epoca faptelor. De vreme ce faptele relevante în prezenta cauză au avut loc în 1973, răspunderea eventuală a Statului trebuia evaluată, în cazul reclamantei, din punctul de vedere al circumstanțelor și normelor vremii, făcând abstracție de luarea la cunoștință de către societate a riscului de abuz sexual asupra minorilor în context educațional.

Nimeni nu a contestat faptul că reclamanta a fost supusă abuzului sexual de către LH sau că relele tratamente ce i-au fost aplicate intră sub incidența articolului 3 din Convenție. De asemenea, nu a existat un dezacord important între părți în legătură cu structura sistemului de învățământ primar irlandez care, rezultat al experienței istorice irlandeze, era unic în

Europa prin aceea că Statul asigura învățământul primar (prin elaborarea programei de învățământ, eliberarea licențelor de a preda către profesori și finanțarea școlilor), în timp ce Școlile Naționale asigurau gestiunea cotidiană. În schimb, părțile au avut opinii divergente cu privire la răspunderea ce incumba Statului în acest sens în virtutea dreptului intern și a Convenției.

În vederea stabilirii acestei răspunderi, Curtea a fost nevoită să analizeze dacă Statul trebuia să fi avut cunoștință la epoca faptelor de riscul abuzului sexual asupra minorilor, ca de exemplu reclamanta, în cadrul Școlilor Naționale, precum și dacă acesta a oferit copiilor, prin sistemul său juridic, o protecție suficientă împotriva unor astfel de rele tratamente.

Curtea a constatat că Statul trebuia să fi avut cunoștință de nivelul infracțiunilor sexuale comise împotriva minorilor, având în vedere rata crescută a urmăririlor penale pentru astfel de fapte anterior anilor 1970. O serie de rapoarte întocmite din anii 1930 și până în 1970 ofereau informații statistice detaliate cu privire la rata urmăririlor penale în Irlanda pentru infracțiuni sexuale împotriva copiilor. De asemenea, raportul Ryan din mai 2009 evidenția plângerile înaintate autorităților înainte de și în timpul anilor 1970 în legătură cu abuzuri sexuale comise de către adulți asupra copiilor. Deși raportul era centrat pe școlile *reformatory* și *industrial*, acesta evoca și plângeri pentru abuzuri comise în cadrul Școlilor Naționale.

În consecință, atunci când a renunțat la a controla educației marii majorități a copiilor tineri în favoarea unor actori nepublici, Statul ar fi trebuit să adopte măsuri și garanții potrivite pentru a proteja copiii de eventualele riscuri pentru siguranța lor, cel puțin prin intermediul unor mecanisme eficiente de detectare și raportare a oricărei fapte ce ar constitui rele tratamente, de și către un organ aflat sub controlul Statului.

Totuși, mecanismele existente, invocate de Guvern, nu erau eficiente. Regulamentul din 1965 privind Școlile Naționale, precum și Directiva din 1970 descriind practica de urmat în cazul plângerilor formulate împotriva profesorilor, nu făceau referire la vreo obligație a autorităților statale de a monitoriza tratamentul aplicat de profesori copiilor și nici nu prevedeau vreo procedură aptă a determina copiii sau părinții să formuleze o plângere privind rele tratamente direct către o autoritate publică. Într-adevăr, însuși textul directivei orienta expres persoanele ce doreau să se plângă împotriva profesorilor către manageri nepublici, în general preotul local, precum în cazul reclamantei. Astfel, deși în 1971 și 1973 managerul școlii reclamantei fusese sesizat cu plângeri împotriva lui LH, acesta nu le-a adus la cunoștința niciunei autorități de stat. În aceeași măsură, sistemul inspectorilor școlari, invocat de asemenea de către Guvern, nu făcea referire la vreo obligație a acestora de a se interesa de și de a supraveghea tratamentul aplicat de profesori copiilor, sarcina lor principală fiind aceea de a superviza și de a întocmi rapoarte cu privire la calitatea învățământului și la performanțele academice. Deși inspectorul desemnat la școala reclamantei efectuase șase vizite din 1969 până în 1973, acesta nu a fost sesizat cu nicio plângere împotriva lui LH. Într-adevăr, împotriva activităților lui LH nu a fost formulată nicio plângere către vreo autoritate publică, până în 1995, după ce acesta a ieșit la pensie. Curtea a apreciat că orice sistem de detectare și raportare care a permis producerea a peste 400 de incidente de abuzuri comise de către un profesor pe o perioadă atât de lungă de timp trebuia considerat ca lipsit de eficiență.

Era de așteptat, în mod rezonabil, ca luarea de măsuri cu privire la plângerea din 1971 să fi evitat ca reclamanta să fie supusă abuzurilor doi ani mai târziu, de către același profesor, în incinta aceleiași școli. În schimb, lipsa oricărui mecanism de control efectiv de către Stat cu privire la riscurile existente de abuz sexual a condus la lipsa de

acțiune din partea managerului, agent nepublic, față de plângerile anterioare de abuz sexual, de abuzul ulterior al reclamantei de către LH și, de o manieră mai largă, de agresiunile sexuale serioase comise de acesta din urmă, pe o perioadă îndelungată, asupra unui număr mare de elevi din cadrul aceleiași Școli Naționale. În consecință, Statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de protejare a reclamantei față de abuzul sexual.

Concluzie: încălcare (unsprezece voturi contra șase).

(b) *Aspect procedural* – De îndată ce poliția a fost sesizată în 1995 cu o plângere pentru abuz sexual împotriva lui LH, formulată de un copil din cadrul Școlii Naționale, a fost deschisă o investigație în cursul căreia reclamantei i s-a dat ocazia să facă o depozitie. În urma anchetei, LH a fost acuzat pentru numeroase fapte de abuz sexual, apoi condamnat și pedepsit cu închisoarea. Reclamanta nu a contestat nici permisiunea dată lui LH de a pleda vinovat pentru capete de acuzare reprezentative, nici sentința de condamnare pronunțată împotriva acestuia.

Concluzie: neîncălcare (unanimitate).

Articolul 13 coroborat cu articolul 3: Reclamanta era îndreptățită la un recurs care să îi fi permis să stabilească răspunderea eventuală a Statului. Astfel, remediile civile invocate de Guvern, ce priveau alte persoane și actori nepublici, trebuie considerate ca neefective în prezenta cauză, indiferent de perspectivele lor de succes. În aceeași măsură, deși condamnarea lui LH este esențială pentru garanțiile procedurale ale articolului 3, aceasta nu constituie un remediu efectiv pentru reclamantă în sensul articolului 13.

În ceea ce privește căile de atac împotriva Statului, nu a fost dovedit că vreunul dintre remediile interne (răspunderea Statului pentru fapta altuia, o acțiune în neglijență directă

formulată împotriva Statului sau o acțiune în răspundere constituțională) era efectiv din punctul de vedere al pretenției reclamantei conform căreia Statul nu și-a îndeplinit obligația de a o proteja împotriva abuzurilor.

Concluzie: încălcare (unsprezece voturi contra șase).

Articolul 41: Acordarea unei sume globale de 30 000 EUR pentru prejudiciul atât material, cât și moral, cu luarea în considerare a indemnizației deja încasate de reclamantă și a incertitudinii plăților viitoare efectuate de către LH.

Sursa: <http://hudoc.echr.coe.int>